מחוון למורה

מחוון: צפרדע, כינים וערוב: "אצבע אלהים הוא"

1. צפרדע: הייתה אזהרה (א-ד); החרטומים עשו כן; "וְהַכְבֵּד אֶת־לִבּוֹ". כינים: בלי אזהרה; החרטומים לא יכלו ואמרו "אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִוא"; "וַיֶּחֱזַק לֵב־פַּרְעֹה". ערוב: אזהרה (טז-יט); בגושן לא היה ערוב; "וַיַּכְבֵּד פַּרְעֹה אֶת־לִבּוֹ, גַּם בַּפַּעַם הַזֹּאת".
2. בדרך כלל אדם רוצה שהצרה תיגמר מיד. הרמב"ן מביא בשם רב שמואל בן חפני שפרעה חשב שאולי המכה עומדת להיגמר מעצמה ומשה יודע זאת, ולכן בחר זמן אחר כדי לבחון אותו.
3. רש"י: "מַכָּה זוֹ אֵינָהּ עַל יְדֵי כְּשָׁפִים". בכינים החרטומים ניסו ולא הצליחו להוציא כינים, בעוד בדם ובצפרדע הצליחו לחקות; לכן רק עכשיו הם מודים.
4. 1. "לְכוּ זִבְחוּ לֵאלֹהֵיכֶם – בָּאָרֶץ". 2. "רַק הַרְחֵק לֹא־תַרְחִיקוּ, לָלֶכֶת". משה עונה "לֹא נָכוֹן לַעֲשׂוֹת כֵּן": הזבח הוא "תועבת מצרים" והמצרים יפגעו בהם.
5. כשהלחץ עבר פרעה חזר בו. הרשב"ם: בגלל שהמכה הייתה גדולה, הלב "לא נתחזק לבו מאליו"; פרעה בחר להכביד אותו ("הוא הרשיע").
6. החידוש: הבדלה בין ישראל למצרים, הערוב לא נכנס לגושן. רמב"ן: חיות נודדות היו אמורות להגיע גם לגושן, ולכן ההבדלה מוכיחה שהמכה מכוונת בידי ה'.
7. א. צפרדע: "הַעְתִּירוּ אֶל־ה... וַאֲשַׁלְּחָה, אֶת־הָעָם", ואחר כך "וְהַכְבֵּד אֶת־לִבּוֹ". ערוב: "הַעְתִּירוּ, בַּעֲדִי", ואחר כך "וַיַּכְבֵּד פַּרְעֹה אֶת־לִבּוֹ, גַּם בַּפַּעַם הַזֹּאת". ב. החרטומים מכירים שהמכה מאת ה', אבל ההכרה לא משנה את פרעה: הוא אינו שומע. הרשב"ם מדגיש שההכבדה היא בחירה של פרעה ("אלא הוא הרשיע להכביד את לבו"). הכרה היא ידיעה; שינוי דורש נכונות לוותר על גאווה ועל אינטרס. ניקוד מוצע: סעיף א 8 (4+4); סעיף ב 12 (הסבר ההבדל 6, שימוש בפסוק וברשב"ם 6).

פרשנות מסומנת כפרשנות (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא, ספורנו, רשב"ם ואור החיים מתוך ספריא). נוסח הפסוקים ממכון ממרא; שם ה' מובא בכתיב ה'. ממלכתי: סיפור המכות ויציאת מצרים (שמות ז-יג) נלמד בחטיבה העליונה בלימודי התנ"ך (קריאה צמודה, ניתוח ספרותי ודיון ערכי); יש לבדוק מול תכנית הבגרות העדכנית ובחירת בית הספר. חמ"ד: לימוד חומש עם פרשנים (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא, ספורנו ומדרש); הפרשנות מסומנת כפרשנות. יש לבדוק מול התכנון השנתי של בית הספר.